

4.1 ZÁSADY SOUKROMÉHO PRÁVA

Občanský zákoník 89/2012 Sb. klade **důraz na naše demokratické právní tradice**, i na principy a standardy soukromého práva v Evropě. Základním obecným ideovým zdrojem rekodifikace je vládní návrh občanského zákoníku bývalého Československa z r. 1937, který nebyl jako zákon přijat kvůli událostem následujícím po mnichovské dohodě.

Zásada je **základní hodnotový soud**, který podstatně **ovlivňuje dotčenou právní materii**, určité východisko právní úpravy. Zásada x princip: **zásada je odvětvová; princip je vlastní celému právu**. Zásady mohou být **psané i nepsané**. Ústavní principy (zásady) se promítají se do celého soukromého práva. Význam právních zásad je především interpretační, zejména jako poměrování principů (proporcionalita).

ZÁSADY

AUTOMIE VŮLE subjektů

tato zásada je ObčZ pokládána za tu **nejdůležitější** a pochází z ústavního principu svobody jednotlivce

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ = ignorantia legis non excusat

uplatní se ve **všech** soukromoprávních oblastech, **nelze** individuálně zkoumat **subjektivní stav** vědomí jednotlivců

VŠE JE DOVOLENO, CO NENÍ VÝSLOVNĚ ZAKÁZÁNO

zásada tzv. legální licence čl. 2 odst. 3 LZPS, **základní zásada soukromého práva**
nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá, prakticky identická se zásadou SVOBODY JEDNOTLIVCE

ROVNOST subjektů

čtveřice vzájemnostních práv a povinností
do ut des (dávám, abys mi za to něco dal)
do ut facias (dávám, abys za to pro mne něco učinil)
facio ut des (činím něco, abys mi za to něco dal)
facio ut facias (činím něco, abys za to něco činil)
z této zásady rovněž pramení další, a to sice (obecná zásada soukromého práva) = NIKDO NEMŮŽE BÝT SOUDCEM VE SVÉ VLASTNÍ VĚCI

ZÁSADA DISPOZITIVNOSTI NOREM SOUKROMÉHO PRÁVA

projev zásad autonomie vůle a svobody jednotlivce
fungují jako náhradní řešení pro případ, že strany nechají určitou otázku neřešenu

PACTA SUNT SERVANDA

uzavřené smlouvy mají být dodržovány
porušení smlouvy = porušení práva (a z toho pramenící odpovědnost)
v případech dle zákona lze však od smlouvy jednostranně **odstoupit** (např. sankce za vadné plnění / za prodlení)

ZÁSADA BDĚLÝM NÁLEŽEJÍ PRÁVA = *vigilantibus iura scripta sunt*

každý si svá práva a své zájmy **musí hájit sám a nemůže se spoléhat na stát**. Každý bdělý subjekt musí využít všech možností, které dává právní řád (viz např. povinnost vyčerpat veškeré dostupné opravné prostředky, než se podává ústavní stížnost)

NEMINEM LAEDERE = nikoho nepoškozovat, ať na osobnosti či majetku

nepoškozovat porušením **smluvní** povinnosti – viz. zásada *pacta sunt servanda*

nepoškozovat porušením **mimosmluvní** povinnosti = zákonné **odpovědnost za škodu**

PREVENCE

předcházení ohrožování či porušování práv z občanskoprávních vztahů

NEMINEM LAEDIT, QUI IURE SUO UTILUR = nikomu neškodí, kdo vykonává právo

výkon subjektivního práva nelze z hlediska objektivního kvalifikovat jako působení škody, a to ani tehdy, zasahuje-li tento výkon do majetkové či osobní sféry jiného subjektu práva

např. domáhání svého práva pomocí **exekuce** nebo čerpání užitků z oprávnění **věcného břemene** není to působení škody

PRINCIP PRÁVNÍ JISTOTY

subjekty mají mít možnost znát své právní postavení, tj. požadavek jasnosti v právních vztazích

OCHRANA DOBRÉ VÍRY subjektů práv

zejména ochrana dobré víry účastníků práv ze **smlouvy**

zákon má být vykládán tak, aby **nebyl poškozen** ten, kdo sám jednal v oprávněné **dobré víře**

ZÁSADA „PRESUMPCE DOBRÉ VÍRY“

§ 7 NOZ: *Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.* Nedostatek dobré víry musí být dokázán

OCHRANA VEŘEJNÉHO POŘÁDKU

velmi podobná funkce, jako u dobrých mravů, někdy se však dobré mravy vážou k obecné mravnosti, zatímco veřejný pořádek zahrnuje i pravidla mravně indiferentní (např. ochrana bezpečnosti atd.), např. zákaz volného prodeje střelných zbraní

PRINCIP POCTIVOSTI = objektivní dobrá víra

přikazuje, aby jednání zohledňovalo i zjevné zájmy druhé strany

tomu odpovídá právo druhé strany spoléhat se na to, že druhá strany jedná poctivě (např. nechce ji doběhnout)

NEMO TURPITUDIEM SUAM ALEGARE POTEST = nikdo nemůže mít prospěch ze zneužití práva či z porušení práva anebo z toho, že nejednal v dobré víře

OCHRANA SLABŠÍ STRANY

především spotřebitel, judikováno v roce 2013 a 2016

NEMO PLUS IURIS (AD ALIUM) TRANSFERRE POTEST, QUAM IPSE HABET

nikdo nemůže (na jiného) převést více práv nežli sám má, projevuje se nejvíce při převodech **vlastnického práva**

IURA QUAE SITA = respektování v minulosti nabytých práv novou právní úpravou
zákon **nemá** být **retroaktivní nemá** působit **zpětně**

ZÁKAZ ODEPŘENÍ VÝKONU SPRAVEDLNOSTI
zásada spíše procesního práva

ZÁKAZ „SVÉVOLNÉHO (odlišného) VÝKLADU USTANOVENÍ“
výklad musí být vždy v souladu s LZPS a ústavním pořádkem

UŽITÍ ANALOGIE PRÁVA A JUDIKATURY

§ 10 ObčZ, odst. 1: *Nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního **případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího***